

Sambucus ebulus L.

Baza chabzdová (chabzda)

Ic.: Tab. 10, fig. 1, p. 72

Sambucus ebulus L. Sp. Pl. ed. 1, p. 269, 1753.Syn.: *Sambucus humilis* Miller — *Ebulum humile* Garcke

Trváca, 0,5—2 m vysoká, nepríjemne zapáchajúca bylina. Koreň plazivý, hrubý. Stonka bylinná, na konci vegetačného obdobia celá odumierajúca, priama, nerozkonárená, oblá, ryhovaná, holá alebo chlpatá. Listy stopkaté, \pm 22 cm dlhé, 16 cm široké, horné menšie, postupne prechádzajúce do listeňov, nepárno perovito zložené so 4—8 jarmami; listová kostrnka ryhovaná, \pm páperistá alebo holá, lístky 5—9 (—15) cm dlhé, 1,5—2,5 (—4) cm široké, podlhovasto kopijovité, na báze nesúmerné, na okraji ostro pílkovité, na vrchole končité, na líci lysé, na rube páperisté. Listene kopijovité, na okraji pílkovité. Kvety pravidelné, voňajúce horkými mandľami. Súkvetie chocholíkovitý mnohoramenný vrcholík, mnohokveté. Kališné zuby \pm 0,5 mm dlhé, široko trojuholníkovité, končité. Koruna tanierovitá, 6—8 mm široká, biela alebo ružová, cípy lemu vajcovite kopijovité, s \pm vyhnutou špičkou. Tyčinky také dlhé ako koruna, peľnice fialovopurpurové. Kôstkovica elipsoidná, trojsemenná až štvorsemenná, 4 mm dlhá, lesklá, čierna. Stopky plodov lilavé alebo purpurové. Semená vajcovité, hnedé.

Chromozómy: $2n = 36$, okr. 10, Bratislava, Krasňany (Murín in: Májovský et al. Acta Fac. Rer. Natur. Univ. Comen.-Bot. 23: 18, 1974).

Biológia, ekológia, fytoecológia. Fanerofyt. Kvitnutie jún—august. Hojne rozšírený v pobrežných kroviskách, poľných kriačinách, na rúbaniskách, ruderálnych stanovištiach, pri poľných aj lesných cestách, zriedkavejšie vo vlhkých a mezofilných lesoch. Rastie na čerstvo vlhkých, výživných a na dusík bohatých (indikátor dusíka), mierne kyslých alebo slabo zásaditých, humózných, ílovitých pôdach. Charakteristický druh asociácie *Sambucetum ebuli*; často býva zastúpený aj v ďalších nitrofilných spoločenstvách zväzov *Atropion bella-donnae*, *Arction lappae*, *Galio-Alliarion* a i. Rastie od planárneho do stredného montánneho stupňa (tu najmä na karbonátovom podklade). Maximum: okr. 21c, ca 850 m n. m., Salátnska dolina (Ružička 1960 SAV); okr. 22, ca 900 m n. m., Demänovská hora (Zahradníková Biol. Pr. SAV 3/4: 42, 1957).

Rozšírenie na Slovensku. V panónskej oblasti hojne rozšírený druh, v kar-patskej najmä vo vápencových pohoriach v podhorskom až strednom pásme mon-tánneho stupňa.